այնպիսի արագութեամբ լեռնէ լեռ կը փախչի, որ հալածիչք չեն կրնար զինքը բռնել։ Թայց վերջապէս կը տեսնէ որ՝ ալ չի կրնար փախչելով ազատիլ։ ուստի շտապակ դէպ ի բնակած գեղը կը դիմէ ու իւր զոհին տունը կը մտնէ։

Խցկան մէջ գետին փռուած կը պառկէր իւր ձեռքէն սպանեալն Ասսո, եւ անոր քով կծկած կը նստէր ծերունի մայրն ու մէկհատիկ պաւկին մահը կու լար ու կ'ողբար։ Սպանիչը հրացանն անկիւն մը դրաւ եւ ըսաւ. "մայրիկ, ահա ես քու տունդ եկայ, օգնէ ինծի, տուր ինծի պէսսա, որովհետեւ զիս մեռցընել կ'ուզեն"։

Այս խօսքերը ոճրագործն այնչափ անգամ կրկնեց, մինչեւ որ աւելւոր մայրին թախանձանաց զիջանելով՝ պէսսա տուաւ։ Դէպ մի՛ջոցին հալածիչները տան մօտեցան։ Մեռեալ Ասսոյին մայրն ելաւ դրան սեմքի վրայ կեցաւ ու թաշկինակով նշան ըրաւ՝ որ մէկը տունը չմտնէ։ Ան տեսն ամէնքը հեռացան, եւ հայրը ներս մտաւ եւ իւր զաւկին սպանիչը կնոջ քով տեսաւ։

"Խուզէն անմիջապէս հեռացիր" գոչեց իրեն կինը, "որովհետեւ ես զինք իմ երդմամբս ընդունեցայ"։

Ծերն առանց բան մ'ըսելու՝ հրացանն անկիւն մը դրաւ, իւր սիրելի զաւկին պաղած ճակատն համբուրեց եւ տնէն դուրս ելաւ, որպէս զի Թաղման հարկաւոր հանգերձանքը հոգայ։ Ան տեսն պառաւն իւր պաշտպանելոյն ձեռքէն բռնեց եւ հեռու լեռները տարաւ։

"Հոս իմ՝ պէսսաս կը դադրի", ըսաւ. "ալ նայէ՝ սիրելս, որ ապահով տեղ մը փախչիս եւ թշնամիներուդ ձեռքէն ազատիս"։

Պէսսան լմընցաւ, արդ կը յաջորդէ վրէժխնդրութիւն։ Որչափ որ մեռցուածին ընտանիքն վրէժխնդրութեան ետեւէ կ'ըլլար, այնչափ ալ մէկալ կողմն Թաղութիւն առնելու կը ջանար։ Այսպէսով երկու ամիս անցաւ։

Օր մը մարդասպանին բոլոր ազգականքը ժողվեցան եւ խորհուրդ ընելով՝ որոշեցին՝ որ մեռցուածին օրն աղաչեն՝ որ մարդասպանին կեանքը շնորհէ։ Ասոր վրայ ամէնքն ոտք ելան — կանայք իրենց ստնդեայ մանկիկներն որոցներէն դուրս հանեցին, հետերնին առին — եւ դէպ ի Ասսոյին օրը տունը ճամբայ ելան։ Ամէնուն առջեւէն կ'երթար մարդասպանը՝ գլուխը թաշկինակով մը ծածկած, եւ այն հրացանն՝ որով զԱսսոն մեռցուց, վզէն գլխիվայր կախած։ Իրմէ ետքը կու գային երկու բարեկամք, ապա մնացեալ ազգականք։ Երբ որ չուն վրէժխնդիր օր տան առջեւ հասաւ՝ ամէնքը մաբերան սկսան պոռալ. "Ման, ման"։ եւ այս աղաղակը մինչեւ կէսօր տեւեց։ Վերջապէս սպանելոյն ընտանիքն որոշեց՝ որ ներէ։ Ուստի ծերունի հայրն դուրս ելաւ։ Պարդասպանը՝ կենաց եւ մահուան պատրաստ, գետին ծունր դրաւ, իսկ մէկալներն "Ման, ման" աղաղակն դարձեալ փրցուցին։ Ծերունին ոճրագործին հրացանն առաւ եւ օդին մէջ արձակեց. եռքէն թաշկինակը գլխէն հանեց եւ սպանիչն համբուրեց՝ ի նշան կատարեալ Թողութեան։ Ցետոյ՝ մնացեալ արական ազգականներուն կարգաւ համբոյր տուաւ, եւ իւր զաւակը մեռցնողին ձեռքէն բռնելով՝ տուն տարաւ եւ յորդեգիրս ընդունեցաւ։ Այս սրտաշարժ հանդէսն երեքօրեայ խնջոյքով մը կնքուեցաւ։

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Վիեննա, 31 Մայիս 1894։

Ամենայանշանաւոր դէպքերէն է Կլատստոնի՝ Անգղիոյ ծերունի նախարարապետին քաղաքական ասպարէզէն քաշուիլն՝ ամենայս Հին իւր պաշտօնէն հրաժարելով։ Մեծագի. Թագուհին Լորտ Ռոզպէրիի արտաքին գործոց պաշտօնէին յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը, որ յաջողութեամբ ի գլուխ ելաւ քանի մ'օրւան մէջ։ Բոլոր նախարարներն իրենց պաշտօնին մէջ մնացին։ Ռոզպէրիի ծանոյց թէ իւր նախորդին քաղաքականութիւնն յառաջ պիտի վարէ, սակայն Իրլանտացիք չեն վստահիր եւ դժուարութիւններ կը յարուցանեն։

Գաղղիա իւր բոլոր մտադրութիւնն անիշխանականաց դէմ դարձուցած է, որոնցմով լի են մայրաքաղաքին եւ գաւառներուն քանտերը։ Նոր ոճրագործութեան մը փորձ եղաւ Մագդանացւոյն շքեղ եկեղեցւոյն առջեւ. որուն ոճրագործը միայն զոհ եղաւ, որովհետեւ պայթուցիկ ռումբը դրուելու վայրկենին պայթեցաւ եւ զինք պատառ պատառ ըրաւ. քանի մը հոգի միայն վերաւորուեցան։

Իտալիա ալ ունի իւր ռմբարկու անիշխանականները։ Ամենայս 8ին Հռոմ պատգամաւորաց խորհրդանոցին դրան

digitised by A.R.A.R.@

քոմն անծանօթ ձեռքէ մը դրուած ռումբը մը պայթեցաւ եւ մեծ կոտորած կրնար ընել՝ եթէ Քրիստի նախարարապետին անհանգստութեանը պատճառաւ խորհրդարանցն այն օրը կանուխ զոցուած չըլլար: Աւասիկ զանազան կառավարութեանց պաշտպանած անկրօնութեան հետեւութիւնները:

Հունգարիա քոլոր ամիսն յուզման մէջ անցուց, որուն գլխաւոր պատճառն է կառավարութեան կողմանէ առաջարկուած քաղաքական ամուսնութեան օրէնքը: Կառավարութիւնը տեսնելով որ խորհրդարանցին մէջ մեծ հակառակութիւն կը կրէ այս օրէնքը, եւ միայն Քոշութեանց կողմակցութեամբ կրնայ ի նպաստ մեծամասնութիւն մը ստանալ, այն կողմակցութիւնը շահելու համարգիջումներ ըրաւ, որով Քոշութեանք խրոխտացան, ժողովրդեան եւ ուսումնարաններու մէջ գրգռութիւններ ծագեցին, եւ կառավարութեան նպաստելով գրեթէ 15,000 հոգի Փէշթի ժողովեցաւ՝ իբրեւ թէ ի նպաստ քաղաքական ամուսնութեան ցոյց մ"ընելու. սակայն այս համախումբ ժողովը Քոշութիւն ծաղանք մ"ընելու միայն ծառայեց, որովհետեւ կեցցէ Քոշութ աղաղակները տիրող եղան: Այս եղանակաւ նորէն կենդանացաւ այն յեղափոխականը, որ 1848ին կ'ուզէր զհունգարիա Աւստրիայէն եւ Հապսպուրկեան տնէն բաժնել, եւ երբ որ հայաջողեցաւ՝ ասդին անդին թափառելէն ետեւ Թուրին քաղաքը քաշուած գրեթէ մոռացութեան մէջ թաղուեցաւ: Դէպքը բերաւ որ այս յուզմանց միջոցին՝ ամսոյս 20ին՝ Քոշութ 92 տարեան իր մահկանացուն կնքեց. քաջալերուած Քոշութեանք սկսան պահանջել որ կառավարութիւնը զմարմինը Հունգարիա փոխադրէ, պաշտօնական շքեղ յուղարկաւորութիւն կատարուի, քոլոր Հունգարիա սուգ բռնէ, միով բանիւ Տէրութեան եղած պատիւներն անոր ալ ըլլան: Այս վախճանաւ ժողովուրդը գրգռեցին եւ Փէշթի մէջ՝ քաւական շփոթութիւններ եղան՝ մինչեւ հարկ եղաւ խռովարարաց դէմ՝ զէնք գործածել: Կառավարութիւնն հապճեպ կրցաւ այս տագնապէն ելլել՝ թողլով որ ժողովուրդն ուզածն ընէ. առանց կառավարութեան մասնակցութեան: Շփոթութեանց դադրելուն մեծապէս նպաստեցին Քոշութի որդիքը, որոնք Փէշթի քաղաքապետին հեռագրեցին թէ պիտի ստիպուին իրենց հօրը մարմինը Հունգարիա շփոխադրել՝ եթէ յուզմունքը շարունակուին. իրենց կողմակցութեանն ալ ծանուցին որ իրենց հօրն համար այն հանդէսները միայն կ'ուզեն որ ըլլան, որոնք խորհրդարանցին միաբան հաւանութեամբն որոշուին: Շատ պատգամաւորներ Թուրին գացին, եւ մարմինը երէկ Փէշթ փոխադրեցին:

Այս մասնական դէպքերն ի բաց առնելով՝ որոնք ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ ազդեցութիւն չունին, Եւրոպիոյ մէջ այնպիսի խաղաղական հով մը կը շնչէր, որ Աւստրիոյ ու Գերմանիոյ վերապետները կրցան հանդարտ սրտով իրենց երկրէն դուրս Եւրոպիոյ հարաւային ծովեզերքներն երթալ մեղմ օդ ծծելով կազդուրելու համար: Աւստրիոյ Փրանկիսկոս-Յովսէփ կայսրն Գաղղիոյ Մէնթոնէ քաղաքը՝ իւր կայսրուհւոյն քով 15 օր անցուց: Այս առթիւ իրեն եւ Գաղղիոյ հասարակապետութեանգահերիցուն մէջ բարեկամական հեռագիրներ փոխանակեցան: Գերմանիոյ կայսրն ամսոյս 21ին Ապպացիա գնաց, ուր 15 օրէ ի վեր իւր զերդաստանը կը գտնուէր: Աւստրիոյ կայսրն անմիջապէս հեռագրով ողջունեց իւր մեծափառ հիւրն եւ ամսոյս 29ին գինք ողջագուրելու գնաց:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԿԱՆ — Կաւկասի կաթողիկեայ Հայերը. 101:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ — Ժն. Սիրաբատին (դեղագործութիւն). 104:

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՍԱԿԱՆ — Կանայանց Ստ. — Ցուցակ Հայ. ծեռագրների Ներսիսեան Դպրանոցի. 109:

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Սեկունդոս իմաստասէր. 114:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ — Մանուէլ քժիշկ Շաշիեան. (Պատկերաւ) 117:

ԳՐԱԿԱՆ — Նորագոյն աղբերք Մ. Խորենացւոյ. Զ. 120:

ԲՈՒԻԵՍՏԳԻՏԱԿԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ — Արեւմտեան եկեղեցական երաժշտութիւն. 127:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ — Ապագայ վայրաշարժը. 129:

ԱՏԼԻԵՒԱՏԼԻՔ

Ալբանիացւոց պէսսան (երդումը). 130:

ՓՈՂՈՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ 131:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ· ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՑՊԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@